

K SVOBODĚ JE DLOUHÉ PUTOVÁNÍ

Rev. Dr. Petr Samojský

9. 10. 20052

Abrahám Lincoln kdysi pronesl myšlenku, že svoboda není možná bez poslušnosti. Ta slova zní jako protiklad, protože základní slovníkový význam slova svoboda je stav volného bytí, nepřítomnost fyzické, psychické nebo jiné spoutanosti. Jak se tedy pojí svoboda s poslušností? Může ten, kdo je poslušný, být svobodný? A naopak musí ten, kdo je svobodný, být poslušný, je poslušnost nutná k bytí svobodným? Drak na provázku, který na podzim létá ve větru nad poli, je tento drak svobodný?

Lidé mají často velmi zkreslené a naivní představy o svobodě. V televizi dnes diváci sledují soutěžící, kteří platí totální ztrátou svobody a intimity za iluzi svobody, kterou jim má přinést několik miliónová výhra. Jak by jim peníze mohly dát svobody, když to jsou otroci falešných iluzí, hrubých vášní a popudů?

Vzpomínám si na scénu z jedné restaurace, kde číšník napomínal opilého a hlučného hosta, který násilnický obtěžoval druhé hosty. Nepomáhala nic jeho slova, a tak číšník zavolał policii. Když ta opilce odváděla, vykřikoval: “To je demokracie? Já jsem svobodný člověk a můžu si dělat co chci!” “Nemůžeš,” chtělo se mi říct mu, “tvoje svoboda končí přesně tam, kde porušuje svobodu mou.”

“K svobodě je dlouhé putování,” zpívá se v naší písni. “Tolik různých pout, tolik závor v cestě brání.” Mít na sobě pouta, být zavřený za pevnou závorou, za ostnatým drátem nebo železnou oponou, to do jista není svoboda, to ví každé dítě. Když člověku je svoboda odepřena, tak se brání, samozřejmě. Bojuje za ni, usiluje o ni, zkrátka putuje dlouhou cestou, i když k té jeho svobodě je dlouhé putování. K té svobodě je dlouhá cesta pro každého z nás, protože každý člověk, jak vyrůstá, dospívá, zraje a jde cestou k moudrosti, jen pomalu chápe význam svobody.

Každý bez výjimky snadno pochopí ten základní význam slova svoboda. Když tě zavřou za železnou oponu, když ti spoutají ruce, dobře víš, že jsi svobodu ztratil. Jsou lidé, kteří i v dospělosti jsou schopni vnímat svobodu pouze v tomto základním smyslu, jako ten opilý host v restauraci, nedávno dopadený vrah stříhače z televize Nova, všichni ti, kteří kradou, terorizují, vandalizují. Pokud nejsou dopadeni a spoutáni, jdou svobodní. V jejich pojetí je tedy člověk buď svobodný a dělá si co chce, anebo je poslušný, protože mu svoboda byla odejmuta.

Svoboda má pochopitelně mnoho významů, forem a podob. Hovoříme o svobodě jako o právu na sebeurčení, svobodě pohybu, svobodě slova, víry a vyznání; hovoříme o svobodě fyzické, psychické nebo duchovní. Svoboda je zvláštní věc: za jakýchkoliv okolností ji můžeme ztratit, za jakýchkoliv okolností ji můžeme vlastnit. Vězeň v koncentračním táboře se může cítit svobodný, bohatec obklopený penězi a bohatstvím se může cítit spoutaný.

Pro nás unitáře je svoboda velmi důležitá. Vždyť je uvedena hned jako první z našich unitářských principů! Ten princip zní: “Svoboda svědomí a přesvědčení.” To znamená, že vyznáváme svobodu každého z nás členů, a že tuto hodnotu hlásáme i navenek, že jí chceme přispět lidem kolem nás, širšímu společenství a světu.

Touto svobodou, kterou unitáři zdůrazňovali už v dobách svého historického vzniku v 16. století, jsme příznační a známí. Kvůli této svobodě jsme se také přestali označovat jako křesťanské společenství. Třebaže u nás jsou mnozí lidé křesťansky orientovaní, prostor našeho společenství chápeme jako univerzální, kde mají místo i lidé orientovaní jinak. Člověka stavíme na první místo, tedy jeho svobodu určovat si svou cestu podle svého svědomí, schopností a potřeb. Církev

(organizace) je až na místě druhém.

V tradičních církvích je toto přesně opačně. Církev, tradice, posvátné písmo, struktura hierarchie, dogmata a nauka jsou na místě prvním, člověk a jeho svoboda na místě druhém. Důvodem toho je předpoklad, že člověk je v jádru svého bytí nedobry, hříšný, a proto musí připustit autoritu církve jako určující, která ho vede a udržuje na správné cestě.

Když nás lidé z veřejnosti hodnotí, někdy nás staví do kontrastu s tradičními církvemi a vyzdvihují náš důraz na svobodu, a říkají, že unitáři mohou věřit, čemu chtějí. Představují si nás proto tak trochu v roli toho arogantního hosta v restauraci, který vykřikoval, že má svobodu a může si dělat co chce. Ale takový příměr by byl velmi daleko od pravdy...

My nestavíme člověka na první místo před organizací, nauku a vedení proto, že bychom je neuznávali nebo znevažovali. My jen nechceme, aby se tyto věci mohly stát tragickou překážkou v cestě, jak tomu bylo už tolikrát v historii. My nestavíme člověka na první místo před organizací, nauku a vedení proto, že bychom si mysleli, že mu nemohou pomoci a že se bez nich může obejít. My neříkáme, že člověk má mít absolutní svobodu, a to ani v duchovním smyslu. My naopak zdůrazňujeme zodpovědnost každého člověka, zodpovědnost za svou cestu, za svou víru, za své sebepoznání, sebeuskutečnění. Proto je pro nás člověk na prvním místě.

Věříme, že každý člověk je zcela unikátní, ojedinělou bytostí, a proto také každému přísluší svoboda hledat svou cestu k Bohu a pravdě. Tato svoboda ovšem není lacinou, primitivní a povrchní anarchií, bezvládním a tupým odmítáním pospolitosti, tradice, posvátných písem, struktury vedení a nauky.

Naše víra je proto vlastně náročnější než tradiční víry, protože ubírá člověku berličky magického rituálu, iluzi zprostředkovaného vykoupení, a pocit výjimečnosti té pravé a jediné správné církve nebo cesty. Unitářská víra relativizuje tyto berličky a zrazuje od nich. Namísto toho tě vybízí k maximální upřímnosti vůči sobě samému a maximální odpovědnosti vůči svému svědomí. Nedává ti neporušitelná dogmata, ale různorodou inspiraci. Neříká ti, toto je ta jediná správná cesta, ale buď tím, kým jsi a kým cítíš, že bys mohl být. Buď dobrým člověkem, měj lásku v srdci a pokoj v duši, a hledej vždy cestu, jak se v tom směru zlepšovat. Jdeš-li tou cestou, jdeš ke svobodě. A k té cestě je vpravdě dlouhé putování...

Lidé podléhají mnoha předsudkům a naivním představám o svobodě. Usilují o peníze a o moc v domnění, že jim dají svobodu, že je učiní svobodnějšími, odmítají a popírají odpovědnost. Chtějí být individualisté, jsou ve vleku iluze, že nepotřebují druhé lidi, společenství a pospolitost, že si vystačí sami. Nechápe, že pravou svobodou není svoboda od něčeho (od zákonů, zodpovědnosti, atd.), že to není nezávislost na něčem, nýbrž že je to soulad s řádem.

My lidé si myslíme, že máme svobodu kácet deštné pralesy, nechat tát ledovce, vyčerpat z hlubin Země všechny neobnovitelné zdroje a zanést ovzduší popílčkem a chemickými zplodinami. Lidstvo je v tomto smyslu jako ten arogantní host v restauraci, který vykřikoval, že má svobodu a může si dělat co chce. Matka Země bohužel nemá žádnou policii, která by se dostavila a zabránila nám v našem destruktivním chování.

Unitářská víra ví, že svoboda je v první řadě odpovědnost. Svoboda vyžaduje vnímání řádu, ať to je to řád světský, jako zákony, ústavy, pravidla silničního provozu atd., které umožňují soužití lidí v běžném životě, nebo ať to je řád neviditelných věcí, řád duchovních hodnot a tušených tajemství. Svoboda není možná bez odpovědnosti, a proto tedy v přeneseném smyslu bez poslušnosti.

Naše víra není v rozporu s touto pravdou, ba naopak. My tuto pravdu zdůrazňujeme a umocňujeme důrazem na svobodu víry a odpovědnosti každého jedince, také i tím, že neposkytujeme jednoznačná, neměnná dogmata, ale principy přístupů, které člověku poskytují určité parametry a které ho jemně vedou cestou životem.

My všichni jdeme po cestě za svobodou, všichni po ní toužíme, všichni se ji snažíme uchopit a vnést do našeho života. My všichni jdeme ke svobodě, ke Svobodě nejvyšší, které někteří z nás říkají Bůh, jiní ji zvou Řádem bytí. K té Svobodě je dlouhé putování. A tolik různých pout, tolik závor nám v cestě brání...

Svoboda je úžasná věc, krásný ideál. Ale není možná bez poslušnosti řádu věcí. Drak na provázku má svobodu, vznáší se volně a velkolepě v povětří. Ale to jen do té doby, než přeříznete provázek. Pak se stane obětí větru, který ho rozláme a roztrhne o koruny stromů. A tak je to i s člověkem. Má svobodu, ale jen v rámci řádu věcí. Ten mu svobodu neubírá, naopak mu umožňuje svobodu žít.

Nechť se nám daří nacházet svobodu, nechť se nám daří rozlamovat pouta a závory, které nám v cestě brání. A nechť se nám daří vnímat ten neviditelný provázek, který nás spojuje s tajuplným řádem věcí všech.